

728.

T R A K T A T

M I Ę D Z Y

G Ł Ó W N E M I M O C A R S T W A M I S P R Z Y M I E R Z O N E M I I S T O W A R Z Y S Z O N E M I

A

P O L S K Ą

PODPISANY W WERSALU 28 CZERWCA 1919 R.

Przebieg.

STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI, IMPERJUM BRYTANJI, FRANCJA,
WŁOCHY I JAPONJA,

Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone

z jednej strony;

i POLSKA

z drugiej strony;

Wobec tego że Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone dzięki powodzeniu swego oręża przywróciły Narodowi Polskiemu niepodległość, której był niesprawiedliwie pozbawiony;

Wobec tego że Rząd rosyjski odezwą z 30 marca 1917 roku zgodził się na przywrócenie niepodległego Państwa Polskiego;

Że Państwo Polskie, faktycznie sprawujące teraz zwierzchnictwo nad częściami dawnego Cesarstwa Rosyjskiego, zamieszkałymi w większości przez Polaków, już zostało uznane przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone jako Państwo zwierzchnicze i niepodległe;

Wobec tego że na zasadzie Traktatu Pokoju, zawartego z Niemcami przez Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, Traktatu podpisanego przez Polskę, niektóre terytoria dawnego Cesarstwa Niemieckiego będą wcielone do terytorjum Polski;

Że według brzmienia wspomnianego Traktatu Pokoju granice Polski, które w nim jeszcze nie zostały ustalone, mają być wyznaczone później przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone;

Stany Zjednoczone Ameryki, Imperjum W. Brytanji, Francja, Włochy i Japonja z jednej strony, potwierdzając swe uznanie Państwa Polskiego, ustanowionego we wspomnianych granicach, jako członka rodziny narodów zwierzchniczego i niepodległego, oraz chcąc zapewnić wykonanie artykułu 93 wspomnianego Traktatu Pokoju z Niemcami;

Z drugiej strony Polska, pragnąc przystosować swe urządzenia do zasad wolności i sprawiedliwości, oraz dać niezawodną rękojmię wszystkim mieszkańcom terytorjów, nad którymi objęła zwierzchnictwo;

W tym celu WYSOKIE UKŁADAJĄCE SIĘ STRONY w osobie swych Przedstawicieli, którymi są:

za PREZYDENTA STANÓW ZJEDNOCZONYCH AMERYKI PÓŁNOCNEJ:

Wielmożny Woodrow WILSON, PREZYDENT STANÓW ZJEDNOCZONYCH—działający tak w swoim własnym imieniu, jak i z tytułu posiadanej władzy;

Wielmożny Robert LANSING, Sekretarz Stanu;

Wielmożny Henryk WHITE, były Ambasador nadzwyczajny i uppełnomocniony Stanów Zjednoczonych w Rzymie i w Paryżu;

Jenerał Tasker H. BLISS, Przedstawiciel Wojskowy Stanów Zjednoczonych w Najwyższej Radzie Wojennej;

za JEGO KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLA ZJEDNOCZONEGO KRÓLESTWA WIELKIEJ BRYTANJI I IRLANDJI I TERYTORJÓW BRYTYJSKICH POZA MORZAMI, CESARZA INDJI:

Jaśnie Wielmożny David LLOYD GEORGE, M. P., Pierwszy Lord Skarbu i Pierwszy Minister;

Jaśnie Wielmożny Andrew BONAR LAW, M. P., Lord Pieczęci Prywatnej;

Jaśnie Wielmożny Wicehrabia MILNER, G. C., G. C. M. G., Sekretarz Stanu dla Kolonji;

Jaśnie Wielmożny Arthur James BALFOUR, O. M., M. P., Sekretarz Stanu dla Spraw Zagranicznych;

Jaśnie Wielmożny George Nicoll BARNES, M. P., Minister bez teki.

Oraz:

za DOMINIUM KANADY:

Wielmożny Pan Charles Joseph DOHERTY, Minister Sprawiedliwości
Wielmożny Artur Lewis SIFTON, Minister Ceł;

za COMMONWEALTH AUSTRALIJSKI:

Jaśnie Wielmożny William Morris HUGHES, Prokurator Jeneralny i Pierwszy Minister;

Jaśnie Wielmożny Pan Joseph COOK, G. C. M. G., Minister Marynarki;

za ZWIĄZEK POŁUDNIOWO AFRYKAŃSKI:

Jaśnie Wielmożny Jenerał Louis BOTHA, Minister Spraw Wewnętrznych i Pierwszy Minister;

Jaśnie Wielmożny Jenerał-Porucznik Jan Christiaan SMITS, K. C., Minister Obrony Krajowej;

za DOMINIUM NOWEJ ZELANDJI:

Jaśnie Wielmożny William Ferguson MASSEY, Minister Pracy i Pierwszy Minister;

za INDJE:

Jaśnie Wielmożny Edwin Samuel MONTAGU, M. P., Sekretarz Stanu dla Indji;

Jego Książęca Mość Jenerał-Major Maharadża Sir Ganga Singh Bahadur Maharadża BIKANERU, G. C., S. I., G. C. I. E., G. C. V. O., K. C. B., A. D. C.;

za PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ FRANCUSKIEJ:

Pan Georges CLEMENCEAU, Prezydent Rady Ministrów, Minister
Wojny;

Pan Stephen P. CHON, Minister Spraw Zagranicznych;

Pan Louis-Lucien KLOTZ, Minister Finansów;

Pan André TARDIEU, Komisarz jeneralny do Spraw wojennych fran-
cusko-amerykańskich;

Pan Jules CAMBON, Ambasador Francji;

za JEGO KRÓLEWSKĄ MOŚĆ KRÓLA WŁOCH:

Baron S. SONNINO, Deputowany;

Margrabia G. IMPERIALI, Senator, Ambasador J. K. M. Króla Włoch
w Londynie;

Pan S. CRESPI, Deputowany;

za JEGO CESARSKĄ MOŚĆ CESARZA JAPONJI:

Margrabia SAIONZI, były Prezydent Rady Ministrów;

Baron MAKINO, były Minister Spraw Zagranicznych, Członek Rady
dyplomatycznej;

Wicehrabia CHINDA, Ambasador nadzwyczajny i uppełnomocniony
J. C. M. Cesarza Japonji w Londynie;

Pan K. MATSUI, Ambasador nadzwyczajny i uppełnomocniony J. C. M.
Cesarza Japonji w Paryżu;

Pan K. IJUN, Ambasador nadzwyczajny i uppełnomocniony J. C. M.
Cesarza Japonji w Rzymie;

za PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ:

Pan Ignacy J. PADEREWSKI, Prezydent Rady Ministrów, Minister
Spraw Zagranicznych;

Pan Roman DMOWSKI, Prezes Komitetu Narodowego Polskiego;

Po wymianie przez nich pełnomocnictw, uznanych za dobre i za na-
leżyte co do formy, zgodziły się na następujące postanowienia:

R O Z D Z I A Ł I.

Artykuł 1.

Polska zobowiązuje się, że postanowienia, zawarte w artykułach 2 do 8
niniejszego Rozdziału, będą uznane za prawa zasadnicze (fondamentales),
że żadna ustawa, żadne rozporządzenie, ani żadna działalność urzędowa
nie stanie w sprzeczności lub w przeciwieństwie do tych postanowień, że
żadna ustawa, żadne rozporządzenie ani też żadna działalność urzędowa nie
będzie miała wbrew nim mocy.

Artykuł 2.

Rząd Polski zobowiązuje się udzielić wszystkim mieszkańcom bez różnicy urodzenia, narodowości, języka, rasy czy religii zupełnej i całkowitej ochrony życia i wolności.

Wszyscy mieszkańcy Polski będą mieli prawo swobodnego wykonywania praktyk (exercice) zarówno publicznie jak i prywatnie każdej wiary (foi), religii (religion) lub wierzenia (croyance), o ile te praktyki nie będą w niezgodzie z porządkiem publicznym i dobrymi obyczajami.

Artykuł 3.

Polska uznaje za obywateli polskich, z samego prawa i bez żadnych formalności, tych obywateli niemieckich, austriackich, węgierskich lub rosyjskich, którzy, w chwili uzyskania przez Traktat niniejszy mocy obowiązującej, posiadają stałe zamieszkanie (domiciliés) na terytorjum uznanem lub które będzie uznane za część składową Polski, jednak z zastrzeżeniem wszelkich właściwych postanowień Traktatów pokoju z Niemcami lub Austrią co do osób, posiadających stałe zamieszkanie na tem terytorjum po pewnej określonej dacie.

W każdym razie osoby wyżej wymienione, mające więcej niż lat 18, będą mogły na warunkach, przewidzianych w wymienionych Traktatach, dokonać wyboru (option) każdej innej przynależności, dla nich dostępnej. Wybór, dokonany przez męża, rozciągać się będzie również na żonę, podobnież wybór rodziców rozciągać się będzie na dzieci, poniżej lat 18.

Osoby, które wykonały powyższe prawo wyboru, będą musiały w ciągu 12 następných miesięcy, o ile Traktat pokoju z Niemcami nie zawiera postanowień temu przeciwnych, przenieść swe stałe miejsce zamieszkania do Państwa, za którego wyborem się wypowiedziały. Będzie im wolno zachować majątek nieruchomy, jaki posiadają na terytorjum Polski. Będą mogły zabrać ze sobą wszelkiego rodzaju majątek ruchomy. Żadne celne pobory wywozowe nie będą na nie z tego tytułu nakładane.

Artykuł 4.

Polska uznaje za obywateli Polskich, z samego prawa i bez żadnych formalności osoby przynależności niemieckiej, austriackiej, węgierskiej czy rosyjskiej, urodzone na wspomnianem terytorjum z rodziców tamże stałe zamieszkających, chociażby w chwili, gdy niniejszy Traktat nabierze mocy obowiązującej, same nie miały tam stałego zamieszkania.

W każdym razie w ciągu dwóch lat od chwili uzyskania przez niniejszy Traktat mocy obowiązującej osoby te będą mogły oświadczyć przed właściwymi władzami polskimi w kraju swego miejsca zamieszkania (résidence), że się zrzekają przynależności polskiej i wtedy przestaną być uważane za

obywateli polskich. Pod tym względem oświadczenie męża będzie uważane za mające moc dla żony, podobnież oświadczenie rodziców będzie uważane za mające moc dla dzieci, poniżej lat 18.

Artykuł 5.

Polska zobowiązuje się nie czynić żadnych przeszkód w wykonywaniu prawa wyboru, przewidzianego w Traktatach, zawartych lub tych, które mają być zawarte przez Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone z Niemcami, Austrią, Węgrami lub Rosją i pozwalającego osobom interesowanym nabywać przynależność polską lub też jej nie nabywać.

Artykuł 6.

Przynależność polską nabywa z samego prawa, przez sam fakt urodzenia się na terytorjum Polski, każdy, komu nie przysługuje pierwszeństwo korzystania z innej przynależności.

Artykuł 7.

Wszyscy obywatele polscy bez różnicy rasy, języka lub religii będą równi wobec prawa i korzystać będą z tych samych praw cywilnych i politycznych.

Różnica co do religii, wierzeń (croyance—creed) lub wyznania nie powinna szkodzić żadnemu obywatelowi polskiemu w korzystaniu z praw cywilnych i politycznych, mianowicie gdy chodzi o dopuszczenie do urzędów publicznych, obowiązków i zaszczytów, lub o wykonywanie różnych zawodów i przemysłu.

Nie będzie wydane żadne ograniczenie swobodnego używania przez obywatela polskiego jakiegokolwiek języka, czy to w stosunkach prywatnych lub handlowych, czy to w sprawach religijnych, prasowych lub w publikacjach wszelkiego rodzaju, czy to na zebraniach publicznych.

Bez względu na ustanowienie przez Rząd polski języka urzędowego, mają być poczynione obywatelom polskim języka innego niż polski odpowiednie ułatwienia w używaniu ich języka w sądach zarówno ustnie jak na piśmie.

Artykuł 8.

Obywatele polscy, należący do mniejszości etnicznych (ethniques-raciales), religijnych lub językowych, będą korzystali z takiego samego traktowania i z takich samych gwarancji ustawowych oraz faktycznych, jak inni obywatele polscy. Mianowicie będą mieli równe prawa do zakładania, prowadzenia i kontrolowania w własnym kosztem instytucji dobroczynnych, religijnych lub społecznych, szkół i innych zakładów wychowawczych, oraz prawo swobodnego używania w nich własnego języka i swobodnego w nich wykonywania praktyk swojej religii.

Artykuł 9.

W miastach i okręgach (districts), zamieszkałych (où reside) przez znaczny odłamek (proportion) obywateli języka innego niż polski, Rząd polski udzieli w sprawach nauczania publicznego odpowiednich ułatwień, aby zapewnić w szkołach początkowych udzielanie dzieciom takich obywateli polskiej nauki w ich własnym języku. Postanowienie to nie przeszkodzi Rządowi polskiemu uczynić w tych szkołach nauczanie języka polskiego obowiązkiem.

W miastach i okręgach, zamieszkałych przez znaczny odłamek obywateli polskich, należących do mniejszości etnicznych, religijnych lub językowych, mniejszościom tym zostanie zapewniony słuszny udział w korzystaniu (benefice-enjoyment) oraz w przeznaczaniu (affectation—application) sum, które budżet państwowy, budżety miejskie lub inne przyznają z funduszków publicznych na cele wychowawcze, religijne lub dobroczynne.

Postanowienia niniejszego artykułu będą miały zastosowanie do obywateli polskich języka niemieckiego tylko w tych częściach Polski, które d. 1 sierpnia 1914 r. stanowiły terytorjum niemieckie.

Artykuł 10.

Komitety szkolne, wyznaczone na miejscu przez gminy żydowskie w Polsce, zapewnią pod ogólną kontrolą Państwa rozdział stosunkowej części funduszków publicznych, przeznaczonych na rzecz szkół żydowskich, zgodnie z artykułem 9-ym, zarówno jak organizację i kierownictwo tych szkół.

Postanowienia artykułu 9 co do używania języków w szkołach stosować się będą do wymienionych szkół.

Artykuł 11.

Żydzi nie będą przymuszani do wykonywania jakichkolwiek czynności, stanowiących pogwałcenie szabasu i nie powinni doznawać jakiegokolwiek umniejszenia swej zdolności prawnej, jeżeli odmówią stawienia się w sądzie lub wykonania czynności prawnych w dzień szabasu. Jednakże postanowienie niniejsze nie zwalnia żydów od obowiązków, nałożonych na wszystkich obywateli polskich ze względu na konieczności służby wojskowej, obrony narodowej lub utrzymania porządku publicznego.

Polska wyraża zamiar nie zarządzania i nie udzielania zezwolenia na wybory—czy to ogólne, czy lokalne—które miałyby się odbywać w sobotę; żadne wciąganie (inscription) na listy wyborcze lub inne nie powinno się odbywać obowiązkowo w sobotę.

Artykuł 12.

Polska zgadza się, aby postanowienia artykułów poprzednich, o ile dotyczą osób, należących do mniejszości rasowych, religijnych lub językowych, stanowiły zobowiązanie o znaczeniu międzynarodowym i zostały oddane pod gwarancję Związku Narodów. Nie będą one mogły być zmienione bez zgody większości Rady Związku Narodów. Stany Zjednoczone Ameryki, Imperjum Brytanji, Francja, Włochy i Japonja zobowiązują się nie odmawiać swego przyzwolenia na jakąkolwiek zmianę powyższych artykułów, któraby uzyskała w należytej formie zgodę większości Rady Związku Narodów.

Polska zgadza się, aby każdy Członek Rady Związku Narodów miał prawo zwracać uwagę Rady na przekroczenie lub niebezpieczeństwo przekroczenia któregośkolwiek z tych zobowiązań, oraz, żeby Rada mogła postąpić w taki sposób i dać takie instrukcje, jakie uzna za wskazane i skuteczne w danych okolicznościach.

Ponadto Polska zgadza się, aby, w razie różnicy zdań w kwestjach prawa lub czynów, przewidzianych niniejszemi artykułami, zachodzącej pomiędzy Rządem polskim a którym z Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych lub jakim innem Mocarstwem Członkiem Rady Związku Narodów, ta różnica zdań uważana była za spór o charakterze międzynarodowym zgodnie z brzmieniem artykułu 14 Umowy Związku Narodów. Rząd polski zgadza się, aby wszelkie spory tego rodzaju były na żądanie drugiej strony przekazywane stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości. Decyzje stałego Trybunału będą bezapelacyjne i będą miały tę samą moc i wartość, co decyzje, wydane na zasadzie artykułu 13-go Umowy.

R O Z D Z I A Ł II.

Artykuł 13.

Każde z Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych z jednej strony, a Polska z drugiej strony, będzie mogło mianować Przedstawicieli dyplomatycznych we właściwych stolicach, zarówno jak Konsulów generalnych, Konsulów, Wice-Konsulów i Agentów konsularnych w miastach i portach swych terytoriów.

W podobnym razie Konsulowie generalni, Konsulowie, Wice-Konsulowie i Agenci konsularni mogą wejść w urządowanie dopiero wówczas, gdy w zwykłej formie zostaną dopuszczeni przez Rząd, na którego terytorjum się wyjeżdżają.

Konsulowie generalni, Konsulowie, Wice-Konsulowie i Agenci konsularni będą czerpać ze wszystkich przywilejów, zwolnień i wszelkiego rodzaju immunitetów, które są lub będą zapewnione agentom konsularnym narodu najbardziej uprzywilejowanego.

Artykuł 14.

Do czasu, zanim Rząd polski nie uchwali taryfy celnej, towary pochodzące z Państw sprzymierzonych i stowarzyszonych nie będą podlegały przy wwozie do Polski wyższym poborom, aniżeli wynoszą najkorzystniejsze pobory, stosowane przy wwozie tych towarów według czy to taryfy celnej niemieckiej, czy austro-węgierskiej, czy rosyjskiej, obowiązujących w dniu 1 lipca 1914 roku.

Artykuł 15.

Polska zobowiązuje się nie zawierać żadnego Traktatu, Konwencji ani porozumienia i nie przedsiębrać nic takiego, coby jej przeszkodziło uczestniczyć we wszelkich Konwencjach ogólnych, któreby mogły być zawarte pod przewodnictwem Związku Narodów w celu sprawiedliwego traktowania handlu innych Państw w ciągu pięciu lat od chwili uzyskania przez Traktat niniejszy mocy obowiązującej.

Polska zobowiązuje się również rozciągnąć na wszystkie Państwa sprzymierzone i stowarzyszone wszelkie ulgi czy przywileje, jakichby w sprawach celnych udzieliła przez czas tego pięcioletniego okresu któremukolwiek z Państw, z którymi od miesiąca sierpnia 1914 roku Państwa sprzymierzone lub stowarzyszone były w stanie wojny, lub jakiemu innemu Państwu, któreby zawarło z Austrią specjalny układ celny, przewidziany w Traktacie Pokoju, który będzie zawarty z Austrią.

Artykuł 16.

Aż do zawarcia powyżej wzmiankowanej Konwencji ogólnej Polska zobowiązuje się traktować na równi ze statkami narodowymi, lub ze statkami Narodu najbardziej uprzywilejowanego, statki wszystkich Państw sprzymierzonych i stowarzyszonych, które udzielają statkom polskim analogicznego traktowania.

W drodze wyjątku od tego postanowienia wyraźnie przyznaje się Polsce, oraz wszystkim innym Państwom sprzymierzonym i stowarzyszonym prawo zastrzeżenia swego handlu przybrzeżnego dla statków narodowych.

Artykuł 17.

Dopóki nie nastąpi zawarcie pod przewodnictwem Związku Narodów ogólnej Konwencji, mającej zapewnić i utrzymać swobodę komunikacji i tranzytu, Polska zobowiązuje się udzielić na terytorjum polskiem, włączając w to wody terytorjalne, swobodę tranzytu dla osób, towarów, statków, wozów, wagonów i transportów pocztowych, przejeżdżających tranzytem od

lub do któregokolwiek z Państw sprzymierzonych i stowarzyszonych, oraz co się tyczy ułatwień, ciężarów, ograniczeń i wszelkich innych spraw, traktować je przynajmniej z równymi względami, jak osoby, towary, statki, wozy, wagony, pojazdy i transporty pocztowe Polski, lub innej najbardziej uprzywilejowanej narodowości, pochodzenia, importu lub własności.

Wszystkie ciężary, nakładane w Polsce na ten handel tranzytowy, powinny być umiarkowane, z uwzględnieniem warunków tego handlu. Towary tranzytowe będą wolne od wszelkich opłat celnych lub innych. Taryfy ogólne dla handlu tranzytowego przez Polskę, oraz taryfy wspólne między Polską i którymkolwiek Państwem sprzymierzonym lub stowarzyszonym; dopuszczające bezpośrednie bilety lub frachty, będą ustanowione, jeżeli tego rzeczywiście zażąda dane Mocarstwo sprzymierzone lub stowarzyszone.

Swoboda tranzytu rozciągać się będzie na służbę pocztową, telegraficzną i telefoniczną.

Rozumie się, że żadne Państwo sprzymierzone lub stowarzyszone nie będzie miało prawa domagać się dobrodziejstwa tych postanowień dla jakiegokolwiek części swego terytorium, na którym względem tego samego przedmiotu nie udziela wzajemnego traktowania.

Jeżeli w ciągu okresu 5-letniego od chwili uzyskania mocy obowiązującej przez niniejszy Traktat, Konwencja ogólna, wyżej przewidziana, nie zostanie zawarta pod przewodnictwem Związku Narodów, to Polska w każdej chwili będzie miała prawo położyć kres postanowieniom niniejszego artykułu pod warunkiem, że z góry uprzedzi o tem na 12 miesięcy Sekretarza Generalnego Związku Narodów.

Artykuł 18.

Do czasu, zanim nie nastąpi zawarcie Konwencji ogólnej co do urządzenia międzynarodowego dróg wodnych, Polska zobowiązuje się stosować do systemu rzecznej Wisły (włączając w to Bug i Narew) porządek, określony w artykułach 332 do 337 Traktatu Pokoju z Niemcami dla międzynarodowych dróg wodnych.

Artykuł 19.

Polska zobowiązuje się przystąpić w ciągu 12 miesięcy od dnia zawarcia niniejszego Traktatu do międzynarodowych Konwencji, wyszczególnionych w Aneksie I.

Polska zobowiązuje się przystąpić do wszystkich nowych konwencji, zawieranych z aprobatą Rady Związku Narodów w ciągu pięciu lat od chwili uzyskania przez niniejszy Traktat mocy obowiązującej i mających zastąpić jedną z Konwencji, wyszczególnionych w Aneksie I.

Rząd Polski zobowiązuje się zawiadomić w ciągu 12 miesięcy Sekretarjat Jeneralny Związku Narodów, czy Polska życzy sobie lub nie życzy przystąpić do jednej czy obu Konwencji, wyszczególnionych w Aneksie II.

Aż do czasu przystąpienia do dwóch ostatnich Konwencji, wyszczególnionych w Aneksie I, Polska zobowiązuje się, pod warunkiem wzajemności, zapewnić skutecznymi środkami gwarancje własności przemysłowej, literackiej i artystycznej obywateli Państw sprzymierzonych i stowarzyszonych. W wypadku, gdyby jedno z Państw sprzymierzonych lub stowarzyszonych nie przystąpiło do powyższych Konwencji, Polska zgadza się i nadal zapewniać w tych warunkach rzeczywistą ochronę aż do czasu zawarcia traktatu lub specjalnego w tym celu porozumienia się obustronnego ze wzmiankowanym Państwem sprzymierzonym lub stowarzyszonym.

Do czasu, zanim Polska nie przystąpi do innych Konwencji, wzmiankowanych w Aneksie II, zapewni ona obywatelom Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych korzyści, któreby im były przyznane na mocy powyższych Konwencji.

Pozatem Polska zgadza się, pod warunkiem wzajemności, uznać i ochraniać wszystkie prawa, dotyczące własności przemysłowej, literackiej i artystycznej, należące do obywateli Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, które to prawa przysługiwały lub przysługiwałyby im, gdyby nie rozpoczęto kroków nieprzyjacielskich na całym terytorjum, które się staje polskiem. W tym celu Polska przyzna im dobrodziejstwo terminów, udzielonych w artykułach 307 i 308 Traktatu z Niemcami.

A N E K S Y

Konwencje telegraficzne i radjo-telegraficzne.

Międzynarodowa Konwencja telegraficzna, podpisana w St.-Petersburgu 10-22 lipca 1875 roku.

Regulamin służby międzynarodowej i taryfy ustalone przez międzynarodową Konferencję telegraficzną w Lizbonie 11 czerwca 1908 r.

Konwencja radjo-telegraficzna z dnia 5 lipca 1912 r.

Konwencje dotyczące kolei.

Konwencje i porozumienia, podpisane w Bernie 14 października 1890 roku, 20 września 1893 r., 16 lipca 1895 r., 16 czerwca 1898 r. i 19 września 1906 r., oraz bieżące rozporządzenia dodatkowe wydane na podstawie powyższych Konwencji.

Porozumienie z 15 maja 1886 r. o sposobie zamykania wagonów, mających przejść przez komorę celną i protokół z 13 maja 1907 r.

Porozumienie z 15 maja 1886 r. o jednolitości technicznej dróg i materiału kolejowego, zmodyfikowane 18 maja 1907 roku.

Konwencje sanitarne.

Konwencja z 3 grudnia 1903 r.

Konwencje inne.

Konwencja z 26 września 1906 r. o zakazie pracy nocnej dla kobiet, zajętych w przemyśle.

Konwencja z 26 września 1906 r. o zniesieniu używania białego fosforu przy fabrykacji zapalek.

Konwencja z 18 maja 1904 r. i z 4 maja 1910 r. o ściganiu handlu żywym towarem.

Konwencja z 4 maja 1910 r. o zakazie publikacji przeciwnych moralności.

Międzynarodowa Konwencja paryska z 20 maja 1883 r., przejrzana w Waszyngtonie w 1911 r., o ochronie własności przemysłowej.

Międzynarodowa Konwencja Berneńska z 9 września 1886 roku, przejrzana w Berlinie 15 listopada 1903 r. i uzupełniona przez Protokół dodatkowy, podpisany w Bernie 20 marca 1914 r. o ochronie utworów literackich i artystycznych.

A N E K S II.

Porozumienie madryckie z 14 kwietnia 1891 r. o zakazie podawania fałszywie pochodzenia towarów, przejrzone w Waszyngtonie w 1911 r.

Porozumienie madryckie z 14 kwietnia 1891 r. o międzynarodowym rejestrowaniu znaków fabrycznych, przejrzone w Waszyngtonie w r. 1911.

Artykuł 20.

Wszystkie prawa i przywileje, przyznane Państwom sprzymierzonym i stowarzyszonym, będą przysługiwały narówni wszystkim Państwom — Członkom Związku Narodów.

Artykuł 21.

Polska weźmie na siebie odpowiedzialność za część rosyjskiego długu publicznego i za wszystkie inne zobowiązania finansowe Państwa rosyjskiego, odpowiedzialność, którą określi osobna Konwencja między Głównymi Mocarstwami sprzymierzonymi i stowarzyszonymi z jednej strony i Polską z drugiej strony. Konwencję tę przygotowuje Komisja, wyznaczona przez wspomniane Mocarstwa. W razie, gdyby Komisja nie doszła do porozumienia, kwestje sporne będą natychmiast przedłożone na sąd rozjemczy Związku Narodów.

NINIEJSZY TRAKTAT, którego teksty francuski i angielski będą obowiązującymi, zostanie ratyfikowany. Otrzyma moc obowiązującą równocześnie z Traktatem z Niemcami.

Ratyfikacja zostanie złożona w Paryżu.

Mocarstwa, których Rząd ma siedzisko poza Europą, będą mogły ograniczyć się do zawiadomienia Rządu Rzeczypospolitej Francuskiej przez swego przedstawiciela dyplomatycznego w Paryżu, że ich ratyfikacja została udzielona i w tym wypadku powinny dostarczyć akt, skoro to tylko będzie możliwe.

Zostanie sporządzony protokół złożenia ratyfikacji.

Rząd francuski dostarczy wszystkim Mocarstwom, które podpisały Traktat, kopję protokołu złożenia ratyfikacji.

NA DOWÓD CZEGO wymienieni pełnomocnicy obecny Traktat podpisali.

Działo się w Wersalu dwudziestego ósmego czerwca tysiąc dziewięćset dziewiętnastego roku; jedyny egzemplarz zostanie złożony w archiwach Rządu Rzeczypospolitej Francuskiej, zaś odpisy autentyczne będą wydane każdemu z Mocarstw, Traktat podpisujących.

- (L. S.) WOODROW WILSON.
- (L. S.) ROBERT LANSING.
- (L. S.) HENRY WHITE.
- (L. S.) E. M. HOUSE.
- (L. S.) TASKER H. BLISS.
- (L. S.) D. LLOYD GEORGE.
- (L. S.) A. BONAR LAW.
- (L. S.) MILNER.
- (L. S.) ARTHUR JAMES BALFOUR.
- (L. S.) GEORGE N. BARNES.
- (L. S.) CHAS. J. DOHERTY.
- (L. S.) ARTHUR L. SIFTON.
- (L. S.) W. M. HUGHES.
- (L. S.) JOSEPH COOK.
- (L. S.) LOUIS BOTHA.
- (L. S.) J. CHR. SMUTS.
- (L. S.)
- (L. S.) ED. S. MONTAGU.
- (L. S.) GANGA SINGH, MAHARAJA DE BIKANER.
- (L. S.) G. CLEMENCEAU.
- (L. S.) S. PICHON.
- (L. S.) L. L. KLOTZ.
- (L. S.) ANDRÉ TARDIEU.
- (L. S.) JULES CAMBON.
- (L. S.) SIDNEY SONNINO.
- (L. S.) IMPERIALI.
- (L. S.) SILVIO CRESPI.
- (L. S.) SAÏONZI.
- (L. S.) N. MAKINO.
- (L. S.) S. CHI-DA.
- (L. S.) K. MATSUI.
- (L. S.) H. IJUN.
- (L. S.) I. J. PADEREWSKI.
- (L. S.) ROMAN DMOWSKI.

W myśl Ustawy Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 31 lipca r. 1919, zaznajomiwszy się z postanowieniami niniejszego Traktatu i rozważywszy je, Traktat ten za słuszny uznaliśmy i uznajemy, oświadczamy, że został przyjęty, ratyfikowany i potwierdzony i przyrzekamy stosować go ściśle.

Na dowód tego wydaliśmy akt niniejszy, opatrzony pieczęcią państwową.

w Warszawie, dnia 1 września r. 1919.

(podpisano:)

J. Piłsudski

przez Naczelnika Państwa;
Prezydent Rady Ministrów,
Minister Spraw Zagranicznych:
I. J. Paderewski

PROTOKUŁ

złożenia dokumentów ratyfikacyjnych Traktatu, podpisanego w Wersalu, dnia 28 czerwca 1919 r. pomiędzy Stanami Zjednoczonymi Ameryki, Cesarstwem Brytańskim, Francją, Włochami i Japonją z jednej strony, a Polską z drugiej.

W wykonaniu postanowień końcowych Traktatu, podpisanego w Wersalu dnia 28 czerwca 1919 r. pomiędzy Stanami Zjednoczonymi Ameryki, Cesarstwem Brytańskim, Francją, Włochami i Japonją z jednej strony, a Polską z drugiej, niżej podpisani zgromadzili się w Ministerjum Spraw Zagranicznych w Paryżu celem dokonania złożenia dokumentów ratyfikacyjnych i wręczenia ich Rządowi Rzeczypospolitej Francuskiej.

Dokumenty ratyfikacyjne lub zawiadomienia o ich wysłaniu zostały złożone przez:

Cesarstwo Brytańskie,
Francję,
Włochy,
Japonję (dokument będzie dostarczony później)
i Polskę,

poczem, po przekonaniu się, że są w dobrej i należytej formie, przekazano je Rządowi Republiki Francuskiej do złożenia w jego archiwach na przechowanie.

Zgodnie z wyżej wymienionymi postanowieniami końcowymi, Rząd Francuski zawiadomi państwa umawiające się o złożeniu ratyfikacji.

Na dowód czego niżej podpisani sporządzili niniejszy protokół i przyłożyli swe pieczęcie.

Działo się w Paryżu, dnia 10-go stycznia 1920 r. o godzinie szesnastej minut piętnaście.

(L. S.) D. LLOYD GEORGE,
(L. S.) G. CLEMENCEAU,
(L. S.) F. NITTI,
(L. S.) K. MATSUI,
(L. S.) ST. PATEK.